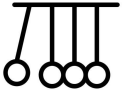

TURKEY'S UNHEARD VOICES

Küba Ekonomik Krizi

ECONOMICS

Zeynep Duru Görmeli

Giriş

Küba, tarih boyunca önemli siyasi haksızlıkların yaşandığı ve bu durumun günümüzdeki sosyo-ekonomik sorunlarına etki ettiği karışık bir geçmiş yaşamıştır. Miguel

Díaz-Canel, Küba'nın devlet başkanı ve Komünist Parti lideri olarak görev yapmaktadır. Serbest piyasa neoliberal kapitalizmin giderek egemen olduğu bir dünyada, bu politik yapı Küba'da önemli dezavantajlara yol açmaktadır, bu da ekonomik zorluklar ve sosyal eşitsizliklere neden olmaktadır. Bu karmaşık ekonomik sorunu gerçekten anlamak için temel

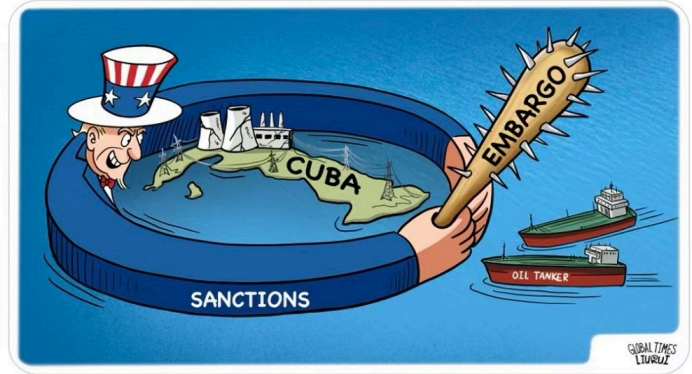
nedenlere geri dönmek gerekmektedir. Bu nedenle, Küba'nın daha önce görece refah içinde olduğu bir ülkeden stagflasyon durumunda olan bir ülkeye nasıl düştüğünü anlamak için tarihsel bir bakış açısına ihtiyaç vardır.

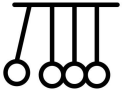
Tarihsel Arka Plan

Küba, 1870'lerde Latin Amerika'nın en zengin ülkelerinden biri olarak ekonomik gücünü büyük ölçüde şeker endüstrisine dayandırmıştır, bu da ekonominin temelini oluşturmuştur.

Florida'ya sadece 145 km mesafede yer alan Küba, tropikal iklimi sayesinde şeker tarımı için mükemmel koşullar sunan konumuyla bilinmektedir. Ada, zengin toprakları ve ılıman iklimiyle önemli yabancı yatırımları çekmiş,

özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nden. 20. yüzyılın başlarında Amerikan yatırımcılar Küba'nın şeker üretiminin yarısından fazlasını ve büyük bir bölümünü elektrik ve demiryollarının sahibi olmuştur. Ancak bu ekonomik gelişim adil bir şekilde paylaşılmamış; çoğu insan yoksulluk içinde yaşarken zenginlik toprak sahipleri ve yabancı yatırımcılar arasında küçük bir elit kesimde yoğunlaşmıştır. Küba'nın sosyal istatistikleri de bu tutarsızlığı göstermektedir; 1958'de beklenen yaşam süresi sadece 59,4 yıldır, ve Latin Amerika'daki GSYİH açısından orta sıralarda yer almasına rağmen Küba, dünya sıralamalarının alt segmentinde yer almıştır. Zengin Amerikan ziyaretçilerin eğlence ve dinlenme için Küba'yı tercih etmeleriyle turizm de bu dönemde gelişmeye başlamıştır. Küba'nın diktatörü Fulgencio Batista, 1950'lerde lüks oteller ve casinolar inşa etme planları ile turizmi hızla teşvik etmiştir.

Ancak bu ekonomik planlama çoğunlukla yabancı yatırıma ve Standard Oil, Texaco ve Royal Dutch Shell gibi çok uluslu şirketlerin Küba'nın doğal kaynaklarını kullanmasına dayanmaktaydı ve sürdürülebilir değildi.

1959 Küba Devrimi, Fidel Castro ve Che Guevara liderliğinde, yurtdışında tutulan varlıkların millileştirilmesi ve toprakların dağıtılması yoluyla ekonomik uçurumları

düzeltilmeyi amaçlamıştır. Amerikan şirketlerinin hakimiyeti altında olan Castro hükümeti, şeker, petrol ve telekomünikasyon gibi önemli sektörlerde kontrol sağlamıştır. Ancak bu eylemler işçi sınıfı arasında popüler olmasına rağmen ABD ile gerilimlere neden olmuş ve Küba ekonomisini ciddi şekilde etkileyen bir ticaret ambargosuna yol açmıştır. Küba'nın yanıtı ise destek için Sovyetler Birliği'ne yönelmek ve şekerin Sovyet petrolü karşılığında ticaretinin yapıldığı bir ticaret anlaşması imzalamak olmuştur. 1973'te

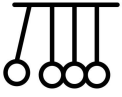
Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ne (COMECON) katılmasıyla Küba'nın Sovyetler Birliği ile ilişkileri daha da yakınlaşmıştır. Ancak bu bağımlılık, Küba'yı dış baskılara karşı savunmasız hale getirmiştir.

Özel Dönem

1991'de Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile Küba, "Özel Dönem" olarak bilinen, ciddi ekonomik mücadele dönemine girmiştir. Sovyet yardımları ve ticaret ittifakları kaybedildikten sonra Küba'nın ticaret hacmi %80 düşmüş ve GSYİH'sı dört yıl içinde %35 düşmüştür. Kriz, Küba'nın Sovyet fiyat güvencelerine dayanamadığı için dünya şeker fiyatlarının düşmesiyle daha da kötüleşmiştir. Ülkede yiyecek, benzin ve temel tüketim malzemeleri kıtlıkları insanların hayatta kalmak için drastik yollara başvurmasına yol açmıştır. Günlük kalori alımı dramatik bir şekilde düşmüş (1980'lerde yaklaşık olarak 2900 kaloriden günümüzde 1800-2000 kaloriye kadar), ve insanların yabani ve evcil hayvanları yemek zorunda kaldığına dair raporlar ortaya çıkmıştır.

Küba hükümeti, ülkeyi istikrara kavuşturmak için sınırlı piyasa reformları çıkarmıştır. Sürekli olan ABD ambargosuna rağmen, turizm ekonomik

iyileşme için önemli bir endüstri olarak sunulmuş ve yabancı yatırım teşvik edilmiştir. 1993'te Küba, Amerikalı Kübalıların yardımıyla doları yasallaştırarak gerekli yabancı parayı ekonomiye dahil etmiştir. Ayrıca hükümet, çiftçilerin fazla üretimlerini piyasa fiyatlarıyla satabileceği tarım pazarlarını 1994'te açarak, kayıt dışı ekonomi faaliyetlerini azaltmış ancak Küba'nın sosyalist yapısındaki kusurları da ortaya çıkarmıştır. Bu değişikliklere rağmen, Küba ekonomisi istikrarsız kalmıştır: şeker üretimi düşmeye devam etmiş ve turizm endüstrisi tam olarak toparlanamamıştır. Güncel olmayan altyapı, düşük tarımsal üretim ve devlete ait işletmelerdeki verimsizlikler hükümetin ekonomiyi çeşitlendirme çabalarını engellemiştir. 2000'lerin başında Küba'nın GSYİH'sı Latin Amerika ülkelerinin gerisinde kalmıştır.

Günümüz Ekonomik Krizleri

1990'lardaki Özel Dönem sırasında yaşadığı ekonomik zorluklar, Küba'nın hala etkil, bir dizi krizin sadece başlangıcıydı.

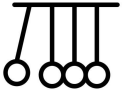
Uluslararası ticaret ve yatırım azaldıkça yabancı paranın akışını kısıtlanmakta ve zaten var olan kıtlıkları artırmaktaydı. 2008 küresel finans krizi Küba'nın zayıf ekonomisini daha da kötüleştirmiştir. Trump yönetimi altında ABD yaptırımları daha da şiddetli hale gelmiş ve ticaret ve yabancı yatırımı sınırlayarak Küba'yı dünya pazarlarından izole etmiştir. Bu politikalar, Küba'nın ekonomik gelişme planının önemli bir parçası olan yabancı yatırımları çekme kapasitesini zayıflatmıştır.

COVID-19 pandemic, son zamanlardaki Küba ekonomisinin eksikliklerinin en büyük nedenlerinden biridir. Ada ekonomisinin başlıca gelir kaynaklarından biri olan turizm, pandemiden önce Küba'nın GSYİH'sinin yaklaşık %10'unu oluştururken, seyahat kısıtlamaları nedeniyle neredeyse tamamen durmuş ve bu durum, ekonomi üzerindeki etkisini

daha da arttırmıştır. Turizm gelirlerindeki bu düşüş, ulaşım ve konaklama gibi, ziyaretçi harcamalarına en çok bağımlı olan sektörlerdeki negatif etkileri derinleştirmiştir. Pandemi, ayrıca dünya tedarik zincirlerini bozmuş ve Küba'nın gıda, ilaç ve yakıt ithalatını özellikle zorlaştırmıştır. Bu kıtlıklar fiyatların fırlamasına ve enflasyon oranlarının artmasına neden olmuş, bu da orta sınıf

Kübalıların satın alma gücünü daha da azaltmıştır. Özellikle Afro-Kübalı gibi dezavantajlı gruplar için, pandemi sosyal eşitsizliği daha da derinleştirmiştir. 2021 raporlarına göre, beyaz Kübalıların %58'i yıllık 3000 dolardan daha az gelir elde ederken, bu oran Afro-Kübalılar arasında %95'e çıkmaktadır. Bu fark, finansal yükün eşitsiz dağılımını ve krizden en çok etkilenen grupların durumunu göstermektedir.

Son yıllarda, Küba ciddi bir para birimi krizi ve artan borçlarla karşı karşıya kalmıştır. Küba hükümeti, Paris Kulübü'ne ve diğer alacaklılara olan borçlarını zamanında ödemekte başarısız olmuştur. Ayrıca, Küba 2021'de 'convertible' peso (CUC) sistemini ortadan kaldırarak, çift para birimi sistemini uygulamaya koyma planlarını duyurmuştur. 2011 ile 2015 yılları arasında Küba, birkaç ülkeden borç affı elde etmiştir; Çin, 6 milyar dolar, Rusya, 32 milyar dolar, Meksika ise 340.9 milyon dolar borç affı sağlamıştır. Ayrıca, düzenli ödemeleri devam ettirdiği takdirde Paris Kulübü anlaşması 2015 yılında borcun 11,1 milyar dolardan 8,5 milyar dolara indirilmesine yardımcı olmuştur. Ancak Küba, bu uygun şartlara rağmen 2019'da Paris Kulübü ödemelerini yapamayarak, moratoryum talep etmiştir.

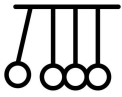
Sonuç

Politika hataları, yapısal kusurlar ve karşılaşılan dış etmenler Küba'nın mevcut ekonomik krizine yol açmıştır. COVID-19 pandemisi, ABD yaptırımlarının artışı ve etkisiz çözüm girişimleri, ülkenin finansal istikrarsızlığını artırmıştır. Kapsamlı ve kapsayıcı reformlara her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır, zira Küba borç, enflasyon ve sosyal eşitsizlikle mücadele etmektedir. Hükümetin krizlerin temel nedenlerini çözme kapasitesi, dış baskılar ve küresel ekonomik belirsizliklerle mücadelesi, bu reformların başarısını belirleyecektir.

Kaynakça

1. Hansing, Katrin; Hoffmann Bert (2019). "Cuba's New Social Structure: Assessing the Re-Stratification of Cuban Society 60 Years after Revolution" (PDF). GIGA Working Paper Series. 315. Archived from the original (PDF) on 28 May 2019. Retrieved 3 June 2025.
2. "Pre-Castro Cuba". American Comandante. PBS. 17 November 2015. Retrieved 3 June 2025.
3. "Maddison Project Database 2020". Maddison Project. 27 October 2020. 3 June 2025.
4. "Investor's Business Daily". Investor's Business Daily. Retrieved 5 June 2025.

5. John Pike. "Cuba's Economy". Globalsecurity.org. Retrieved 5 June 2025.
6. "New Cuban Economy" (PDF). Archived from the original (PDF) on 30 July 2013. Retrieved 5 June 2025.
7. "Cuba to scrap two-currency system in latest reform". BBC News. 22 October 2013. Retrieved 5 June 2025.
8. "Cuba opens up its economy to private businesses". BBC. 7 February 2021. Retrieved 5 June 2025.
9. Frank, Marc; Leigh, Thomas (15 December 2015). "Exclusive - Cuba's debt deal: Easy terms, but severe penalties if late again". Reuters. Retrieved 7 June 2025.
10. Yaffe, Helen (10 February 2021). "Day Zero: how and why Cuba unified its dual currency system". LSE Latin America and Caribbean blog. Retrieved 7 June 2025.